

Handledning Barnrättsspelet

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

MY
HUMAN
RIGHTS !

Hej!

Barnkonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, blev lag i Sverige 1 januari 2020. Barnen fick då ett starkare rättsligt skydd och barnets bästa fick ett större utrymme. För att efterleva lagen är du en viktig person. Du som möter barn i din profession eller som tränare eller ledare, har både möjlighet och skyldighet att hjälpa barn att förstå och omsätta sina rättigheter.

Tyvärr är det inte ovanligt att barns mänskliga rättigheter fräntas dem och att deras integritet kränks. Det händer hemma, i skolan, på fritiden och på andra håll i samhället. När barnen har kunskap om sina rättigheter är möjligheten större för att de ska kunna åtgärda saker som eller med hjälp av en vuxen rätta till det som är dåligt i deras liv.

Barnrättsspelet är utvecklat med och för barn i mellanstadieåldern, 10-13 år. Syftet är att barnen genom spelet på ett lekfullt sätt ska känna till sina rättigheter, förstå dem och få mod att hävda dem när det behövs. I den här handledningen får du tips på hur du kan utveckla och stärka barns kunskaper om sina rättigheter med hjälp av spelet.

Barnrättsspelet bygger på föreningen My Human Rights material "Jag är ett barn. Jag har rättigheter". Spelet har utvecklats i samverkan med barn, lärare, fritidspedagoger, kuratorer i Malmö, Upplands Väsby, Vaxholm, Stockholm samt projektet Grundskolefotboll mot rasism - Allas lika värde, och med stöd av Allmänna Arvsfonden.

Innehållet i spelet baseras på barns egna upplevelser. Rättighetskorten som ingår i spelet på har tagits fram av My Human Rights i samarbete med Rädda Barnen.

Spelidé, spel- och IT-utveckling: Vinnovera AB

Illustrationer: Kari Cialec Modén Illustration

Texter: Ylva Björnström

Juridisk rådgivning: Legal counsel Stellan Gärde

Pedagogisk rådgivning: Gustavo Nazar, barnrättsstrateg, Pedagogisk Inspiration, Malmö samt pedagog Miriam Fairbairn, Monjibouskolan, Malmö.

Formgivning handledning: Jessica Stigsdotter Axberg, MrsHyper AB.

Styrgrupp: Legal counsel Stellan Gärde, Maria Nordmark, Bilda, Eshan Nasari, Populate AB, Sara Stigzelius, Rädda Barnen.

Innehåll

Om Barnrättsspelet	4
Så här funkar Barnrättsspelet	7
Tips på workshops och övningar	9
Du som lärare eller ledare kan använda spelet på flera sätt i gruppen	11
Spela spelet tillsammans	11
Välj en utmaning att jobba med	12
Välj ett rättighetskort att jobba med	13
Välj ett tema att jobba med	14
När du vill arbeta med barns rätt över ämnesgränser	15
Lästips	16

Om Barnrättsspelet

Barnrättsspelet bygger på artiklarna i FN:s konvention om barnets rättigheter. Här får de träna på att reflektera och använda sina rättigheter i en rad olika utmaningar.

Pedagogiken i spelet baseras på Blooms taxonomi och bygger på att barnen får delta och påverka i ett antal utmaningar och själva välja de rättighetskort som de tycker passar situationen. Texterna på rättighetskorten representerar en artikel i Barnkonventionen. Texten uttrycks i jag-form vilket gör barnet till subjekt. Det är inte vuxenvärlden som berättar, tolkar och begränsar, det är barnen själva som får möjlighet att känna och upptäcka att de har rättigheter och ett värde och att detta ska respekteras.

Det barn möter kan ofta vara tufft. Och därför är även vissa utmaningar tuffa. I spelet möter de allt från obetänksamma lärare och politiker till okunniga föräldrar och kompisar. Här förekommer tafsande släktingar och mobbing. Det är för att ett spel av det här slaget skulle bli meningslöst om barnen inte känner igen sig i situationer som också är rätt jobbiga. Spelet är fiktion, men det är ju fullt möjligt att ett barn som känner igen en utmaning som sin verklighet sitter i ditt klassrum eller är med i din grupp.

För att barnen inte ska lämnas i en jobbig situation finns förstås du som handleder, men i spelet finns också länkar till organisationer under fliken "Behöver du prata med någon?" Här uppmanar vi barnen att först och främst prata med någon vuxen de litar på. Och i andra hand höra av sig till en organisation som kan hjälpa och stötta.

Kanske är du den vuxna ett barn litar på och vänder sig till.

Barnrättsspelet kan väcka många tankar och frågor. Särskilt hos barn som är eller har varit utsatta i sina liv. Kanske har de varit på flykt, befinner sig i en asylprocess, är i kontakt med socialtjänsten, har det jobbigt hemma på grund av missbruk osv. Påminn barnen om att de alltid kan prata med och få hjälp av dig eller någon annan vuxen om det är något som inte känns bra.

I det här lärspelet får barnen träna på att utforska sina rättigheter

I utmaningarna spelas en situation upp där någon i barnets närhet är okunnig om barns rättigheter. Barnen deltar i dialogen genom att välja ett rättighetskort med en artikel som de tycker passar som svar. Som vuxen ligger ditt fokus sedan på att få igång samtalen i gruppen och att göra övningar som fångar upp alla barns tankar och funderingar.

Syftet med Barnrättsspelet är att ge barnen tillfälle att:

- få kunskap om att det finns lagar som syftar till att skydda, respektera och stärka barn och ungdomar
- tänka efter och ta ställning
- få uttrycka sina åsikter och motivera sina ståndpunkter
- bli lyssnade till och att få ta del av andras tankar och argument
- bearbeta sina värderingar och attityder för att öka samstämmigheten mellan ord och handling.
- bli medvetna om sina egna tankar och känslor
- lära sig och bli medveten om sina rättigheter på ett lekfullt och spännande sätt.
- träna sig i demokrati
- påverka sina och andras villkor

Barnrättsspelet är anpassat till läroplanen, Lgr 22

Det här spelet är anpassat till läroplanen för grundskolan. Och är särskilt inriktat för att passa i undervisningen i årskurs 4-6. Förslagsvis passar spelet i ämnet samhällskunskap. Skolverket skriver: "Undervisningen i samhällskunskap ska bland annat behandla följande centrala innehåll: De mänskliga rättigheterna och deras betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Principen om likabehandling, inklusive skydd mot diskriminering".

Här är det vi vuxna som bestämmer. Åsikter får du ha när du är vuxen.

På sikt är det barnen som ska förändra världen. Varje ny generation som bidrar med nya tankar och idéer utmanar samtiden. Och i den utmaningen tvingas förändringar fram.

När barnen lär sig att de har rättigheter, både egna rättigheter, men att det också innebär att alla andra barn har samma rättigheter kan det hända stora saker. Att kräva respekt. Men också visa respekt. Att kräva att bli lyssnad på. Och även på motsvarande sätt lyssna på andra.

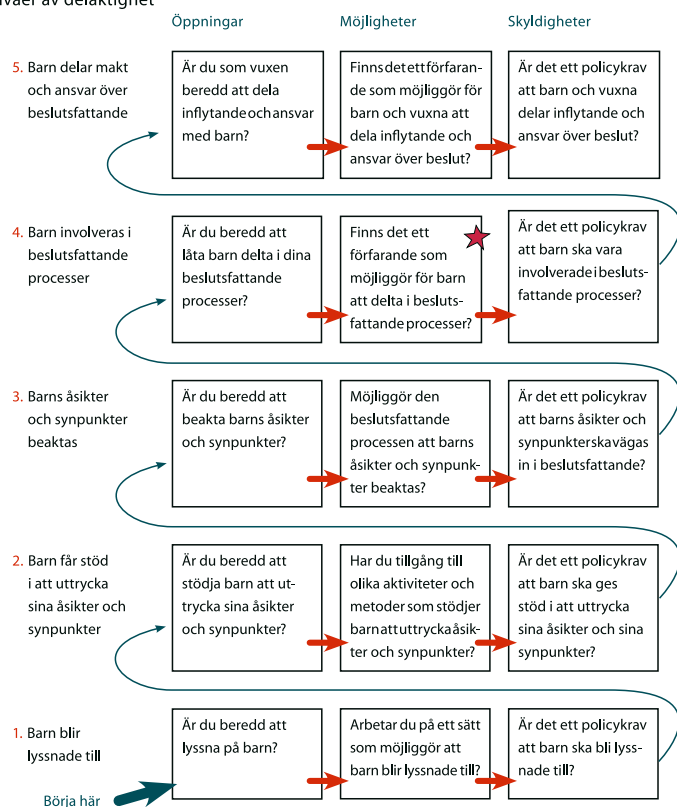
Det här är självklart ett långsiktigt arbete och det behövs pedagogiska verktyg. Vuxna behöver lämna barnperspektivet och ersätta det med ett barnrättsperspektiv.

Därför är det så viktigt att det är barnens värld vi utgår ifrån, deras tankar, känslor, åsikter och funderingar. Det innebär att vi vuxna verkligen lyssnar på barnen och gör dem delaktiga.

Reflektera:

Vad är skillnaden mellan att ha ett barnperspektiv och ett barnrättsperspektiv? Och hur påverkar detta ditt sätt att möta barn?

Nivåer av delaktighet

Forskaren Harry Shiers delaktighetsmodell som Skolverket använder sig av. När den här modellen för delaktighet blir verklighet innebär det inte bara att du lyssnar på barnen. Det innebär att barnen är med och delar makt och ansvar över beslutsfattandet.

Reflektera:

Vilka beslut kan du involvera barnen i under spelets gång? Dyker det upp konkreta diskussioner kring gruppen, mobbing, miljön etc som ni kan jobba vidare med?

Så här funkar Barnrättsspelet

Spelet går ut på att vinna alla utmaningar och få en superhjärte-outfit. Det finns många sätt att starta en utmaning och till hjälp finns "ugglan" som ger anvisningar under spelets gång.

Delar i spelet

Avataren:

När spelet börjar så får spelaren skapa sin egen avatar genom att välja mellan olika hårstilar, kläder, ansikten och färger. Varje gång spelaren vinner en utmaning så får hen en ny rolig grej till avataren.

Kartan:

På kartan kan spelaren se vilka platser som är upplåsta och välja vilken plats de vill spela. Ju fler utmaningar spelaren vunnit på en plats desto mer färg dyker upp på kartan. På de platser som är gråa har spelaren många utmaningar kvar att vinna.

Ugglan:

Ugglan dyker upp då och då och hjälper spelaren.

Utmaningar:

När en utmaning startar kommer en "motståndare" med påståenden som strider mot Barnkonventionen. Spelaren ska "skydda sig" genom att spela rätt rättighetskort. För varje påstående eller situation ska spelaren välja det rättighetskort som passar.

Det finns totalt 30 utmaningar att vinna. De flesta utmaningarna är låsta i början och spelaren behöver samla passande rättighetskort för att låsa upp dem.

Spelaren får sen fler rättighetskort när hen klarat en utmaning och kan fortsätta låsa upp fler utmaningar.

Rättighetskort:

Rättighetskorten är artiklar i Barnkonventionen. Om spelaren har svårt att välja vilka kort hen vill spela med så kan Ugglan hjälpa till. Ugglan ger alltid rätt kort för att spela en ny utmaning.

Tips! På rättighetskorten finns både fram- och baksida, som hjälper spelaren att välja rätt kort.

Guldmynt:

När spelaren klarat en utmaning så får hen 3 guldmynt. Guldmynt kan användas på två sätt: Låsa upp ett kort som blivit låst för att man spelat fel eller för att köpa en låda med fler rättighetskort för att låsa upp fler platser.

Quiz:

Spelaren kan också vinna guldmynt genom att svara rätt på en fråga. Alla rättighetskort är försedda med två knappar. En knapp för att spela kortet (om det inte är låst) och en knapp med ett guldmynt på som går till en quizfråga. Om spelaren svarar rätt på frågan vinner hen ett guldmynt.

Inställningar:

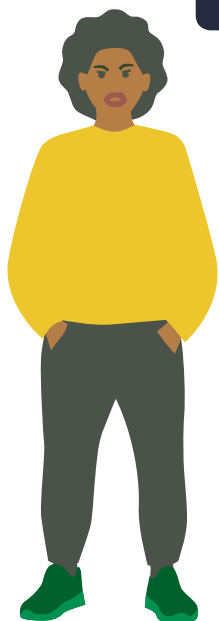
I kugghjulet längst upp till höger på sidan kan spelaren välja vilka inställningar hen vill ha under spelets gång och här finns också en knapp för att börja spela på nytt. I inställningar kan spelaren stänga av eller sätta på:

- Musik
- Ljudeffekter
- Animationer
- Lashjälp (uppläsning)
- Kontrastläge

I dagsläget finns endast Barnrättsspelet på svenska och språket är förinställt.

Här får du tips på workshops och övningar

Det viktiga förberedande arbetet

För att de lektioner/träffar du planerar kring barnens rättigheter ska bli bra, behöver du introducera Barnkonventionen. Utgå från deras kunskaper och erfarenheter. Det är också viktigt att alla barn känner sig trygga. Alla barn är inte vana att få uttrycka sina åsikter eller att bli lyssnade på, men barn är experter på sin egen verklighet och ytterst kompetenta.

Förslag på inledande Workshop

Börja med att prata om Barnkonventionen genom att låta barnen komma till tals:

- Barnkonventionen, vad är det? Vad har ni hört? Kan vi hjälpas åt?
- Vilka rättigheter vet du att barn har?
- Vad är en rättighet? Vad menas när vi säger att barn har rättigheter?
- Varför ska barn ha rättigheter? Vem har bestämt det?
- Hur länge har barn haft rättigheter?
- Hur många rättigheter har barn?

Barnen får sedan svara på frågan och skriva på lappar:

- Vad ska barn ha rätt till och vad ska vi slippa att uppleva?
- Vem är det som ska se till att andra barn och vuxna respekterar alla barns rättigheter?

Barnen får sedan diskutera vad de skrivit i mindre grupper om 4-5 barn.

Barnen får sedan gå upp gruppvis och berätta vad de kommit fram till.

När barnen berättat och presenterat konstaterar du:

”På 30 minuter har ni skapat barnens rättigheter”

”Nu ska vi spela ett spel och se om några av dem finns med där.”

Här kan du ha valt ut ett par utmaningar som ni spelar på storskärm tillsammans.

Förslag på andra inledande Workshops:

1. Berätta varför du tycker det är viktigt med barns rättigheter och hur de berör dig. Ge gärna ett exempel från ditt eget liv när du var liten.
2. Förklara och berätta om Barnkonventionen. Ta upp att alla rättigheter i konventionen är lika viktiga och hänger samman med varandra. Beskriv hur FN strävar efter att de regler som konventionen omfattar ska gälla för alla flickor och pojkar under 18 år i hela världen.

3. Fråga barnen vad känner till om innehållet i Barnkonventionen. Avsluta med att berätta att ni nu ska pröva vad Barnkonventionens grundtankar innebär för alla barn genom att spela ett spel.

Fortsätt sedan genom att spela ett par utmaningar tillsammans.

Workshop: Vad behöver du för att må bra?

Den här workshopen fungerar både som en introduktion till ämnet och är ett sätt att få barnen att börja fundera och prata med varandra.

Låt barnen intervjua varandra två och två och ställ frågorna:

- Vad behöver du för att må bra?
- Vad gör du för att andra barn/kompisar ska må bra?

Prata sedan i storgrupp om svaren som dök upp i intervjuerna.

Skapa en trygg grupp

Innan du släpper in gruppen i lärspelet är din första viktiga uppgift att skapa ett gruppklimat som fungerar även när det kan bli känsligt och sårbart. Barnen behöver känna sig fria att säga vad de tycker och känner.

Tänk särskilt på att barnen respekterar varandra. Prata gärna lite om att det är bra att vi tycker och tänker olika, att vi har olika kunskaper och erfarenheter. Det är viktigt även om ett barn har en åsikt som strider mot din eller andra barns åsikter, eller mot det som du uppfattar som rådande normer. Exempel barnet tycker inte att barn skall behöva gå i skolan. Här har du som vuxen en ypperlig möjlighet att lära dig om det barnets tankar och erfarenheter – att "gå i skola hos barnet".

Här är några bra sätt att skapa en trygg och engagerad grupp:

- Barnen skall veta att du tar dem på allvar
- Barnen skall veta att du behöver deras kunskaper och erfarenheter
- Dela med dig av dina erfarenheter
- Se till att alla barn får lika mycket utrymme i samtalet.
- Se det som en fördel att inte alla tycker lika och försök skapa högt i tak i gruppen – "det är helt ok att vi inte tänker, tycker eller resonerar på samma sätt".
- Ställ gärna följdfrågor kring hur barnen tänker så att de får chans att utveckla sina tankar.
- Barnen kanske i dag tvingas leva på ett sätt de inte vill, och som de tycker är helt fel. Fokusera därför på deltagarnas värderingar och hur man kan använda dem för att förändra något i framtiden.

Du som lärare eller ledare kan använda spelet på flera sätt i gruppen

Här kommer en rad förslag på hur du kan arbeta med spelet i grupp. Du får förslag på workshops, övningar och hur du kan fånga upp barnens egna känslor och tankar kring barns rättigheter så att de nya kunskaperna blir relevanta i barnens liv.

Spela spelet tillsammans

Passar när du vill låta barnen bekanta sig med spelet eller när du vill ta upp Barnkonventionen vid ett enda tillfälle.

Utmaningarna i Barnrättsspelet utspelar sig på en rad olika platser. I hemmet. I skolan. På fritiden. Under organiserad fritid (aktiviteter) och i världen.

När ni börjar spela och valt rättighetskort kommer valet av kort att avgöra vilka platser ni kan spela.

Vilken plats ni än börjar på kan du följa detta upplägg:

Spela en stund tillsammans

Fråga 1: Vad kändes viktigast? Samtala och prata tillsammans en stund.

Fråga 2: Känner du igen något från ditt eget liv? Samtala och låt barnen berätta.

Fråga 3: Vad skulle vi behöva förändra här hos oss?

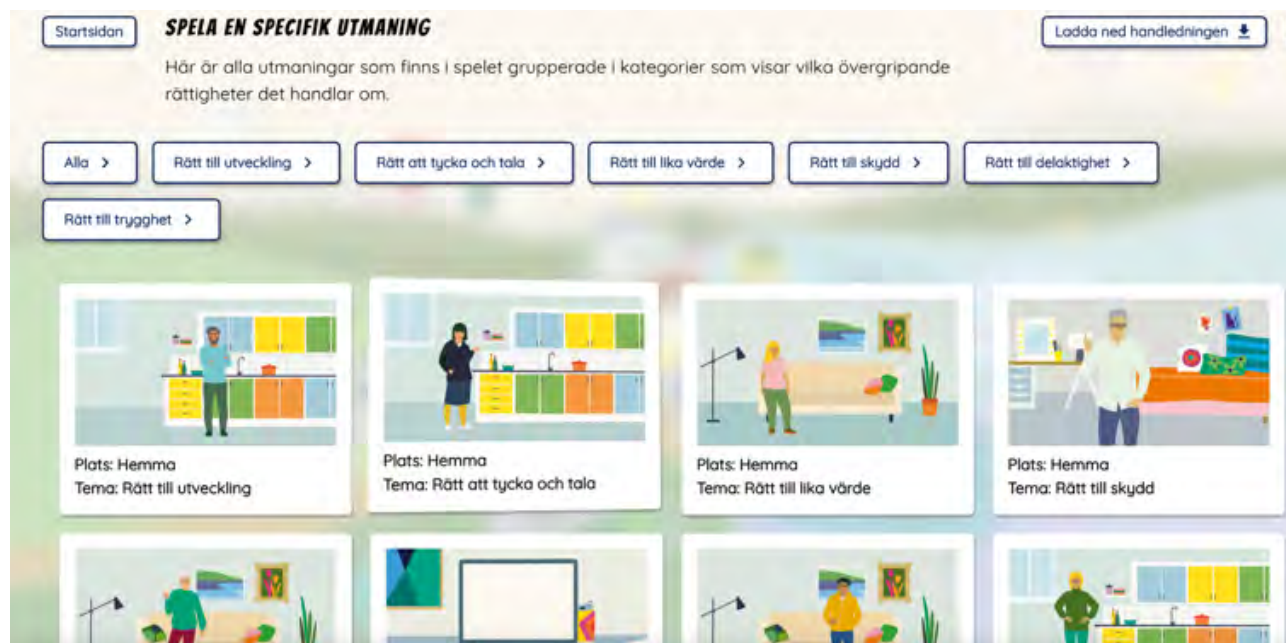
Fråga 4: Om det handlar om något du inte vill prata om här. Vilka vuxna finns det som du kan prata med?

Samtala och avsluta med att barnen får rita eller skriva om det vad ni kom fram till under tredje frågan.

Välj en utmaning att jobba med

Följande förslag passar när du vill jobba med Barnkonventionen vid flera träffar eller lektioner.

Utmaningarna i spelet är förutom indelade i platser även grupperade i rättighetsbaserade teman som visar vilka övergripande rättigheter det handlar om.

Förslag på övningar

• Egna ord

I utmaningarna svarar barnen som spelar med att välja ett rättighetskort. I den här övningen väljer du ut en utmaning och låter barnen komma med förslag på hur de själva skulle ha uttryckt samma sak. Det handlar inte om att enas kring den bästa formuleringen, utan att barnen ska få träna på att argumentera och uttrycka sina rättigheter på sitt sätt.

• Välj aktuellt tema

Kanske finns det just nu ett aktuellt tema i gruppen eller i omvärlden som ni vill jobba med. Börja med att samtal om temat. Du kan antingen föra ett samtal i hela gruppen eller låta barnen prata i grupp eller två och två. Koppla en fråga till temat.

Här några exempel:

Rätt till utveckling: Varför får inte alla barn i hela världen gå skolan?

Rätt att tycka och tala: Brukar vuxna lyssna på dig?

Rätt till skydd: Vem eller vilka ska skydda barn som inte har några föräldrar?

Rätt till lika värde: Är alla människor lika mycket värda?

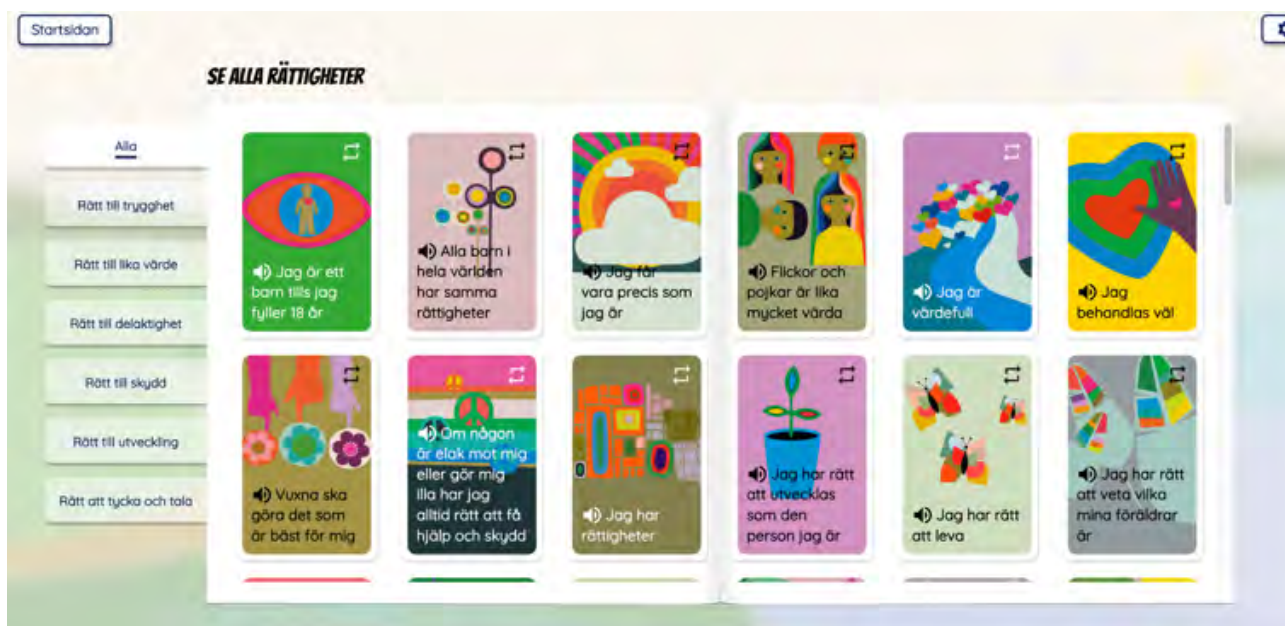
Rätt till delaktighet: Vad tycker du att du ska få vara med och bestämma över i ditt liv?

Rätt till trygghet: Vad är trygghet för dig?

Spela sedan temat eller delar av det tillsammans i storgrupp

Välj ett rättighetskort att jobba med

I spelet har ni tillgång till alla rättighetskort, det vill säga de 41 rättighetsbaserade artiklarna i Barnkonventionen. Du hittar dem när du klickar på "Se alla rättigheter".

Förslag på workshop kring ett rättighetskort - 1

Välj ett rättighetskort.

Fråga 1: Stämmer det här med hur vi har det hos oss?

Fråga 2: På vilket sätt stämmer det?

Fråga 3: Stämmer det för alla?

Be de som tycker att det stämmer ställa sig i en del av rummet och de som inte tycker att det stämmer i en annan. Låt de två grupperna prata ihop sig en stund och låt dem sedan berätta varför de valde att ställa sig där.

Förslag på workshop kring rättighetskort - 2

Den här workshopen passar bra när du valt ett rättighetskort som kan vara känsligt att prata om för barnen. Samtala först kring rättigheten. Vad den betyder och exemplifiera vilka situationer det skulle kunna gälla.

Fråga: Känner du igen det här från ditt eget liv? Skriva ja eller nej på en lapp. Ingen kommer att veta vad du svarat.

Sedan samlar du ihop lapparna berättar hur många som svarat ja och nej. Berätta för klassen att nu ska vi peppa dem som har svarat ja på frågan.

Be alla barn komma med ett tips till dem som svarat ja och rita en teckning till tipset. Sätt upp alla teckningar på väggen och prata om dem en stund tillsammans.

Välj ett tema att jobba med

Rättighetskorten är grupperade under sex rubriker, sex rättighetsbaserade teman:

Rätt till trygghet
Rätt till lika värde
Rätt till delaktighet
Rätt att tycka och tala
Rätt till utveckling
Rätt till skydd

Visa korten under rubriken du valt som tema. Dela in barnen i grupper och låt varje grupp ansvara för varsitt kort.

Gruppen ska först samtala lite om vad rättigheten betyder för dem en liten stund.

Uppmana sedan grupperna att enas om en situation där rättigheten inte gäller.

Ge dem uppgiften att spela upp situationen som en liten mini-pjäs för de andra.

Prata i helgrupp efter varje pjäs.

Avsluta med att spela några av de utmaningar som hör till temat.

Workshopen kan varieras genom att du väljer att avsluta med att barnen ritat en seriestripp, skriver en dikt eller en insändare.

När du vill arbeta med barns rätt över ämnesgränser

Här i handledningen finns det möjlighet att hitta utgångspunkter för ett större arbete under en längre period som kan resultera i en utställning med teckningar, dikter, berättelser och dramatiseringar som handlar om barns rättigheter ur barnens egna perspektiv. Här följer några förslag som kanske kan inspirera:

Bild: Barnen kan rita, måla, skapa egna bilder till de rättigheter de tycker är viktigast. Gör en utställning av det barnen har skapat.

Svenska: Barnen kan skriva dikter, berättelser, egna utmaningar i dialogform utifrån en eller flera rättigheter. Avsluta till exempel med en föreställning för föräldrar, eller andra på skolan.

Engelska: Barnen kan översätta rättigheter de tycker är viktiga från svenska till engelska. Barnen kan spela upp utmaningarna i korta pjäser på engelska.

Samhällskunskap: Spelet kan användas för att lära och fundera över hur barn har det i andra länder.

Lästips!

Barnombudsmannen <https://www.barnombudsmannen.se/>

Rädda Barnen <https://www.raddabarnen.se/>

Unicef Sverige <https://unicef.se/>

SOS Barnbyar <https://sos-barnbyar.se/>

Plan International Sverige <https://plansverige.org/>

The World's children's prize <https://worldschildrensprize.org/>

Skolverket <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/barnkonventionen>

Malmö delar – en didaktisk resurs <https://malmodelar.malmo.se/>

Malmö Delar – om GrundskoleFotbollMotRasism <https://malmodelar.malmo.se/arbetsomrade/barnens-ratt-fn/>

Mobile Stories <https://mobilestories.se/>

Mobile Stories stöttar barn och unga i att skapa och uttrycka sig med journalistikens metoder, bland annat genom ett pedagogiskt produktions- och publiceringsverktyg för skolan. När artikeln är klar kan eleven välja att publicera den på Mobile Stories plattform för unga röster, Mobilestories.se.

Elever i Malmö har inom ramen för ett samarbete mellan GFMR och Mobile Stories skapat artiklar för att sprida kunskap om Barnkonventionens Artikel 2 om allas lika värde. Här är några av dem:

Sluta mobba! Självpupplevt om mobbningens konsekvenser och varför den måste få ett slut. Debattartikel av en elev vid Lindängeskolan. <https://bit.ly/3B1how0>

Tänk att leva som alla de andra. Känsloladdat och personligt om vilka avtryck rasism kan lämna hos ett litet barn. Krönika och illustration av elever vid Lindängeskolan. <https://bit.ly/3qsJg76>

Min prestationsångest. Följ med in i huvudet på en av väldigt många unga som ständigt känner press att prestera. Krönika av en elev på Lindängeskolan. <https://bit.ly/3exjSKR>

Lyssna på oss! Unga tröttnade på tidningens negativa rapportering av deras område. Och gav svar på tal. Debattartikel av elever på Värner Rydanskolan. <https://bit.ly/3L3l6tj>

Tänkvärda intervjuer med vuxna Malmöbor som ur sina olika perspektiv reflekterar på temat diskriminering. Podd av elever på Monbijourskolan, i samarbete med Mobile Stories. <https://bit.ly/3Ddajv1>

Barnrättsspelet är baserat på My Human Rights utbildningsmaterial med rättighetskort -
"Jag är ett barn. Jag har rättigheter."

Boxen innehåller 70 kort som representerar de 41 rättighetsbaserade artiklarna i Barnkonventionen. Materialet kan användas enskilt eller som komplement till spelet.

myhumanrights.se

Här kan du också ladda ned Målarboken kostnadsfritt:
<https://bit.ly/3Rm2oPH>

**ALLMÄNNA
ARVSFONDEN**

